

Рівненський державний гуманітарний університет

**ПСИХОЛОГІЯ:
РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Збірник наукових праць

Випуск 1

Рівне – 2013

ББК 88

П 86

УДК 316.627:159.9

Психологія: реальність і перспективи: Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. - Випуск 1 - Рівне: РДГУ, 2013 – 203 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психології.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович - доктор психологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету

Заступник головного редактора:

Безлюдна Валентина Іванівна - кандидат педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Максименко Сергій Дмитрович академік-секретар відділення психології, вікової фізіології та дефектології НАПН України, дійсний член НАПН України, директор Інституту психології ім.

Г. С. Костюка

Ямницький Вадим Маркович - доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Юрченко Вікторія Миколаївна - доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Михальчук Наталія Олександрівна - доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики англійської мови та прикладної лінгвістики Рівненського державного гуманітарного університету

Литвиненко Світлана Анатоліївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Петренко Оксана Борисівна - доктор педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Шугасва Людмила Михайлівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

Пасічник Ігор Демидович - доктор психологічних наук, професор кафедри психолого-педагогічних дисциплін, ректор Національного університету «Острозька академія»;

Вірна Жанна Петрівна - доктор психологічних наук, професор, декан факультету психології Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки;

Гошовський Ярослав Олександрович - доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки;

Воробйов Анатолій Миколайович кандидат педагогічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики Рівненського державного гуманітарного університету;

Поніманська Тамара Іллівна - кандидат педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи, завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної і корекційної) Рівненського державного гуманітарного університету;

Корчакова Наталія Вікторівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету (**відповідальний секретар**);

Созонюк Ольга Степанівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 11 від 29 листопада 2013 р.).

Свідоцтво про державну реєстрацію **Серія КВ №18713-7513Р**

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет.e-mail: pavelkiv_rv@ukr.net

Власність	11,3	6,8	3,34	0,05
Гроші	10,5	7,9	2,57	0,05
Влада	9,9	6,4	2,48	0,05
Продаж	3,7	6,4	2,41	0,05
Фактор «активності»				
	Експериментальна група 1 (X_0)	Експериментальна група 2 (X_0)	t – критерій Ст'юдента	p
Власність	5,5	8,9	4,2	0,05
Влада	5,5	7,7	2,24	0,05
Майно	3,2	7,2	3,8	0,05
Споживання	2,5	6,2	3,74	0,05

Висновки. Результати проведеного дослідження дали змогу встановити особливості усвідомлення семантичних конструктів економічної свідомості майбутніх фахівців економічних та неекономічних спеціальностей, які містять й відповідні відмінності у прояві форм професійної ідентичності.

Зокрема, щодо усвідомлення семантичних конструктів економічної свідомості відмічено, що домінуючими показниками семантичної значущості запропонованих слів-стимулів для економічних спеціальностей є конструкти «гроші», «власність» «влада» та «майно», а для студентів неекономічних спеціальностей є конструкти «споживання», «продаж», «купівля» та «виробництво». Найявніші такі відмінності демонструє факт різного пізнання, відображення і узагальнення економічних процесів студентами експериментальних груп.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бункина М. К. Экономика и психология. На перекрестке наук / М. К. Бункина, А. М. Семенов. – М. : «Дело и Сервис», 1999. – 263 с.
2. Дейнека О. С. Экономическая психология: [уч. пос.] / О. С. Дейнека – СПб. : Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2000. – 160 с.
3. Ермолаева Е. П. Преобразующие и идентификационные аспекты профессиогенеза / Е. П. Ермолаева // Психол. журнал. – 1998. – Т.19. – №4. – С.51–59.
4. Иванова Н. Л. Самоопределение личности в бизнесе: монографія / Н. Л. Иванова . – М.-Ярославль :Изд-во:МАПН – «Аверс-Плюс»,2007. –204 с.
5. Иванова Н. Л. Структура социальной идентичности: проблема анализа / Н. Л. Иванова // Психол. журнал. – 2004. – Т.25. – №1. – С.52–60.
6. Крайг Г. Психология развития / Г. Крайг, Д. Бокум. – [9-е изд.]. — СПб. : Питер, 2005. – 940 с
7. Ложкін Г. Особливості та структура економічної свідомості суб'єктів соціального простору / Г. Ложкін, В. Спасенников, В. Комаровська // Соціальна психологія. – 2004. – №1. – С. 8–16.
8. Міненко О. О. Особистісне змінювання в процесі професійної підготовки студентів-психологів : автореф. дис. ... канд. психол. наук / О. О. Міненко. – Київ : [б. в.], 2004. – 20 с.
9. Москаленко В. Сучасні напрямки досліджень в економічній психології / В. В. Москаленко // Соціальна психологія. – 2004. – №2. – С. 3–18.
10. Философский энциклопедический словарь / [гл. ред. Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев]. – М. : Энциклопедия, 1983. – 840 с.
11. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник / В. Б. Шапар . – Х. : Прапор, 2007. – 640 с.
12. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис / Э. Эриксон; – М. : Издательская группа «Прогресс», 1996. – 344 с.

Резюме. В статье рассмотрены понятия идентичности, профессиональной идентичности, сознания и экономического сознания. Проведено исследование экономического сознания студентов с разной профессиональной идентичностью. Выявлены особенности осознания семантических конструктов экономического сознания будущих специалистов экономических и неэкономических специальностей, установлен факт различного познания, отражения и обобщения экономических процессов студентами экспериментальных групп.

Ключевые слова: экономическое сознание, семантические конструкты, профессиональная идентичность

Summary. The paper considers the concept of identity, professional identity, consciousness and economic consciousness. A study of the economic consciousness of students from different professional identity. The features of semantic understanding of constructs of economic consciousness of future economic and non-economic specialists specialties, established the fact of different knowledge, reflection and synthesis of economic processes students of experimental group.

УДК 158.928:80-057.87

Т.О.ПИВОВАРЧУК

МОДЕЛЬ КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТА - ФІЛОЛОГА

Резюме. У статті досліджені особливості моделі комунікативних здібностей студента – філолога.

Ключові слова: модель комунікативних здібностей, компонент комунікативних здібностей, комунікативна діяльність

Постановка проблеми. У статті досліджується питання того, яким чином особливості навчальної діяльності філолога зумовлюють структуру моделі комунікативних здібностей даного спеціаліста та детермінують побудову розвивальної програми з метою розвитку таких здібностей у майбутнього фахівця-філолога.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема комунікативних здібностей особистості не є новою для психологічної науки, її досліджували А.В.Батаршев, Г.С.Васильєв, Н.Р.Вітук, О.Ф.Волобуєва, В.В.Гаркуша, П.А.Гончарук, А.В.Дранков, В.Л.Дранков, М.К.Кабардов, В.П.Казміренко, Л.М.Карамушка, А.А.Кідрон, Я.Л.Коломінський, С.Д.Максименко, В.О.Моляко, К.К.Платонов, К.Роджерс, М.Форверг, Я.І.Шкурко та інші.

Так, фундаментальні положення теорії комунікативних здібностей викладено в роботах Г.С.Васильєва, П.А.Гончарука, А.А.Кідрона, Л.А.Лукаша, С.Д.Максименка, Р.С.Немова, Л.Е.Орбан-Лембрик, К.К.Платонова та ін.

Питання розвитку іншомовних здібностей індивіда на різних етапах особистісного становлення спеціально вивчали Т.С.Баташева, Б.В.Беляєв, О.Ф.Волобуєва, Н.Ф.Волошина, Є.А.Голубєва, Л.К.Деркач, І.О.Зимня, М.К.Кабардов, М.Г.Каспарова, І.В.Кикилик, Дж.Б.Керрол, О.О.Леонтєв, В.Лобан, С.Ю.Ніколаєва, Л.А.Онуфрієва, Т.М.Розова, Я.М.Ролкер, О.М.Шерстюк, Ю.В.Якимчук та ін. І хоча проблема формування комунікативних здібностей філолога знайшла своє висвітлення у ряді наукових праць (І.О.Зимня, Т.С.Баташева, Є.А.Голубєва, Л.А.Онуфрієва та ін.), розробка цілісної структури комунікативних здібностей спеціаліста філологічного напрямку та психологічних чинників їх формування не знайшла належного відображення на сторінках психолого-педагогічної літератури.

Дані характеристики мають безпосереднє відношення до мовленнєвої діяльності іноземною мовою, а, отже, і до перекладу як одному з її видів.

Мета статті. Аналіз існуючих у психологічній літературі моделей комунікативних здібностей фахівців різних сфер діяльності та опис власної моделі комунікативних здібностей студента-філолога.

Виклад основного матеріалу. До того, як описати власну модель комунікативних здібностей студента-філолога, охарактеризуємо існуючі в психологічній літературі моделі комунікативних здібностей фахівців інших сфер діяльності.

Досліджуючи психологічні особливості інтенсифікації розвитку комунікативних здібностей майбутніх спеціалістів міжнародних відносин, Ю.В.Якимчук розуміє комунікативні здібності як сталу сукупність індивідуально-психологічних особливостей людини, що існує на основі комунікативних задатків і зумовлює успішність комунікативної діяльності. Науковець виділяє такі компоненти комунікативних здібностей: когнітивний, мотиваційний, самооцінний, емоційний, комунікативно-діяльнісний тощо.

Ю.В.Якимчук вважає, що когнітивний компонент вміщує репрезентативно-когнітивні структури, які являють собою узагальнено-абстрактний результат набуття студентами комунікативних знань, умінь та навичок, є внутрішньою основою процесів обробки інформації й організації комунікативної діяльності. Науковець зазначає, що для успішного виконання різних видів діяльності потрібні власне специфічні системи репрезентативно-когнітивних структур. При цьому складна когнітивна психологічна структура, що покладена в основу комунікативних здібностей, є багаторівневою та складається з фонологічного, граматичного, лексичного, дискурсивного (текстуального), соціокультурного, стратегічного, функціонального рівнів[3].

Когнітивна структура здійснює розуміння та породження мовлення. Вона є абстрактно-узагальненою системою, яка складається з багатьох елементів, розташованих у кількох площинах. Ця структура корелює з системою мови та знаннями, умінями та навичками особистості, необхідними для ефективного спілкування людей, але не зводиться суто до них. Ця внутрішня психологічна когнітивно-репрезентативна система являє собою зміст того, що має назву когнітивної складової комунікативних здібностей людини. Розвиток когнітивного компонента комунікативних здібностей передбачає диференціювання когнітивних репрезентативних структур. Таким чином, психологічну сутність когнітивної складової комунікативних здібностей становить багатомірний ментальний когнітивний простір, який характеризується певною типологією, і при цьому розвиток комунікативних здібностей супроводжується ускладненням цього простору.

Мотиваційний компонент комунікативних здібностей являє собою систему потреб, мотивів, інтересів, ідеалів, прагнень та ін. Основною складовою цього компонента є мотив – внутрішнє спонукання особистості до комунікативної діяльності, пов'язане із задоволенням комунікативної потреби [2]. Таким чином, даний компонент комунікативних здібностей являє собою наявність соціально прийнятних мотивів комунікативної діяльності та прагнення до участі в ній.

Самооцінний компонент комунікативних здібностей містить у собі оцінку людиною себе як суб'єкта комунікативної діяльності, тобто самооцінку, під якою розуміється узагальнений результат пізнання себе та емоційне ставлення до себе. Даний компонент є афективною частиною образу «Я», що має безпосередній зв'язок з проблемою самосвідомості, з уявленням людини про свою соціально-комунікативну позицію у комунікативній діяльності. Самооцінний компонент формується на основі об'єднання власних досягнень у комунікативній діяльності та адекватного сприймання досягнень інших. При цьому особистісна самооцінка в комунікативній діяльності є інструментом самоуправління та визначає активність, потребу в досягненнях, постановку цілей і продуктивність комунікативної діяльності [1: 29].

Емоційний компонент комунікативних здібностей – це певний емоційний стан учасника комунікативної діяльності. Цей компонент відображає здатність людини до переживання, тривоги; він являє собою емоційний стан, який виникає у ситуаціях когнітивного дисонансу та виявляється через очікування людиною несприятливого розвитку подій. В одних ситуаціях комунікативна тривожність може стати бар'єром для реалізації комунікативних здібностей, оскільки такий стан викликає занепокоєння, нервозність, активізацію вегетативної системи і, як результат – «комунікативний ступор» [1:41]. В інших ситуаціях реакція може бути зворотною: межові показники рівня тривожності в комунікативній діяльності можуть стимулювати внутрішні резерви організму. Люди з низьким рівнем розвитку емоційного компоненту часто є неспроможними контролювати свої емоції, у них відсутнє почуття відповідальності. Високий рівень розвитку емоційної складової комунікативних здібностей дає змогу досягати успіху в комунікативній діяльності навіть за наявності несприятливих обставин, адже емоційно стійкі люди сприймають речі досить реалістично, усвідомлюють існуючі реалії, діють за нормами та правилами етикету. Взаємозв'язок індивідуально-типосових особливостей емоційності та комунікативності досліджувався О.П.Санніковою. Авторка робить висновок, що активність суб'єкта щодо пошуку індивідуально-комфортних умов спілкування великою мірою зумовлена стійкими індивідуально-типологічними особливостями емоційності.

Комунікативно-діяльнісний компонент комунікативних здібностей характеризує людину як суб'єкта комунікативної діяльності, у якій виявляються особистісні особливості людини. Вивчення комунікативно-діялісного компоненту комунікативних здібностей передбачає диференційований аналіз комунікативної діяльності індивіда протягом тривалого періоду часу. У цьому випадку комунікативно-діялісний компонент означає здійснення власне комунікативної діяльності людини та є безпосереднім проявом комунікативних здібностей на основі наявних комунікативних знань, умінь та навичок, зумовлених психофізіологічною готовністю та особливостями мотивації, самооцінки та тривожності в цій діяльності, а також особливостями характеру та темпераменту індивіду.

Н.Р.Вітюк, що займається проблемою вивчення психологічних особливостей формування комунікативних здібностей у майбутніх вчителів, виокремлює три основні компоненти структури здібностей до спілкування:

- психотехнічний – пов'язаний з комунікативною стороною спілкування (включає здібності адекватно передавати й отримувати інформацію, оптимально використовуючи вербальні й невербальні засоби спілкування, можливість ефективно долати психологічні бар'єри під час спілкування);

- експресивний – пов'язаний з перцептивно-рефлексивними та емпатійними функціями спілкування (здібності адекватно сприймати партнерів через спілкування, оцінювати їх та самого себе в цьому процесі, емоційно реагувати на стан його учасників, правильно сприймати й оцінювати власне ситуацію спілкування, прогнозувати її розвиток тощо);

- інтерактивний – пов'язаний із взаємодією між учасниками спілкування (включає здібності організовувати взаємодію, встановлювати контакти та підтримувати їх, впливати на партнерів по спілкуванню, зберігаючи при цьому власну автономність тощо).

Ці компоненти Н.Р.Вітюк вважає системою взаємопов'язаних і взаємозумовлених складових структури комунікативних здібностей. При цьому мають місце два боки комунікативної активності: зовнішній і внутрішній. Зовнішня комунікативна активність виявляється у поведінці, вчинках індивіда відносно інших людей, а внутрішня, в свою чергу, зумовлена мотивами, потребами, інтересами, тощо.

Описуючи власну модель комунікативних здібностей студента-філолога, ми приймаємо за основу структуру комунікативних здібностей Ж.М.Глозмана та А.Ц.Пуни, в основу якої покладено особистісні особливості. Ці автори взяли за основу функціонально-динамічну структуру особистості К.К.Платонова, в яку включено: спрямованість особистості, світогляд, переконання, ідеали, інтереси, мотиви, ставлення до обов'язків тощо. Створюючи модель комунікативних здібностей студента-філолога, на нашу думку, більш доцільно говорити про концепцію "мовної особистості" Ю.М.Караулова. Вчений виокремлює три рівні мовної особистості, а саме: тезаурусний рівень, мотиваційно-прагматичний та ціннісно-смысловий рівні. Ми вважаємо, що стосовно комунікативних здібностей було б доцільніше в даному розумінні говорити не про "рівні", а "шари" (термін І.Н.Семенова), адже під рівнями прояву комунікативних здібностей ми будемо вважати репродуктивний та творчий рівні їх презентації. Також в основу нашої моделі комунікативних здібностей студента-філолога ми поклали теорію А.А.Кідрона. Вчений вважає, що в основі компетентного професійного спілкування знаходяться загальні навички спілкування й уміння спілкуватися (які є формою прояву комунікативної здібності особистості), набуті нею в процесі взаємодії з навколишнім соціальним середовищем.

До умінь і навичок, що реалізують власне комунікативні здібності, А.А.Кідрон відносить:

1. Гностичні або пізнавальні вміння, тобто вміння пізнавати людей, а також рівень інтерперсональної перцепції – вміння адекватно об'єктивізувати ситуацію і прогнозувати поведінку, а також самопізнання.

2. Гностико-експресивні вміння: вміння активно слухати, вміння обрати та актуалізувати власну роль, вміння адекватно передавати й сприймати почуття інших.

3. Експресивні вміння: вміння користуватися вербальними та невербальними засобами комунікації, вміння переконувати, вміння швидко емоційно реагувати.

4. Експресивно-інтеракційні вміння, тобто вміння «самовиразитися» і передати партнерові певну інтерпретацію власної особистості.

5. Інтеракційні вміння: знання правил етикету, вміння використовувати позаситуативні умови та засоби ефективної комунікації.

Фактично А.А.Кідрон виділяє три структурних компоненти компетентності у спілкуванні – перцептивний (гностичний), комунікативний та інтерактивний компоненти, а також два ортогональних виміри, які характеризують кожен із структурних компонентів: експресивний та імпресивний.

Отже, кожен шар комунікативних здібностей (а саме: тезаурусний, мотиваційно-прагматичний та ціннісно-смысловий) вміщує комунікативно-інформаційний, когнітивний та емотивний компоненти, кожен з яких, в свою чергу, складається з певних вмінь.

Так, комунікативно-інформаційний компонент тезаурусного шару включає: вміння до розгорнутої аргументації, вміння довести власну точку зору, вміння обґрунтувати власну думку, вміння висловлювати оригінальні ідеї, вміння поєднувати висловлювання в діалозі, імпровізувати мовлення, вміння конструктивно взаємодіяти з іншими людьми тощо.

Когнітивний компонент тезаурусного шару вміщує вміння правильно дати визначення філологічним поняттям, тобто «мовну здатність», вміння знаходити, використовувати, розуміти та перероблювати філологічну інформацію (з опорою на ключові слова, дескриптори, поняття), вміння використовувати когнітивні стратегії в спілкуванні.

Емотивний компонент тезаурусного шару складається з таких вмінь: вміння надавати висловлюванню модальну забарвленість, вміння здійснювати рефлексію власних висловлювань, вміння адекватно сприймати та передавати почуття, вміння прогнозувати висловлювання інших.

Опишемо структурні складові мотиваційно-прагматичного шару. Так, комунікативно – інформаційний компонент даного шару складається з: вміння управляти процесом спілкування, уміння швидко переключатися з однієї мови на іншу, вміння одночасно спілкуватися двома мовами, вміння користуватися «технікою спілкування».

Когнітивний компонент мотиваційно-прагматичного шару вміщує вміння використовувати позаситуативні умови та засоби в комунікації, вміння переконувати, вміння враховувати у спілкуванні «фактор адресату», його пресуппозицію, тобто ступінь усвідомлення інформації, вміння раціонально розміщувати елементи висловлювання в часі, вміння цілеспрямовано будувати висловлювання, вміння задовольняти особисті цілі спілкування в конкретній ситуації, не надаючи соціальної шкоди іншим, більш важливим цілям у відмінних від даної ситуації, вміння трансформувати програму дій, вміння контролювати власне мовлення, вміння організувати різні конструкти та атрибути спілкування й поведінки в зв'язаний план дій.

Емотивний компонент мотиваційно-прагматичного шару включає вміння обирати та користуватися вербальними і невербальними засобами комунікації, уміння презентувати швидко емоційну реакцію, вміння співчувати з метою досягнення цілі в спілкуванні.

Ціннісно-смысловий шар має наступну структуру. Комунікативно-інформаційний компонент даного шару складається з: вміння користуватися внутрішнім мовленням як можливістю працювати над собою, аналізувати власні думки, почуття, вчинки, вміння презентувати правила етикету в комунікації (як вербально, так і невербально), вміння розпізнавати особисті атрибутивні упередження.

Когнітивний компонент вміщує вміння використовувати стилістичні засоби тієї чи іншої мови в рецептивній та продуктивній діяльності, вміння співвідносити інтенції, мотиви, запрограмовані смисли зі способами їх об'єктивізації в тексті, в рецептивній чи продуктивній діяльності, вміння спілкуватися, уникаючи етнічних стереотипів, вміння акультураційної включеності, вміння перетворювати ідеалізовану самоконцепцію в концепцію соціальної дії, вміння переглядати інтерпретацію подій та ситуацій спілкування людей відповідно до власних цілей та змінних ситуативних вимог.

До емотивного компоненту включені: вміння передавати певну інформацію на оцінювальному рівні, тобто вміння здійснювати глибокий психологічний аналіз вербальних і невербальних відтінків мовлення співрозмовника, вміння здійснювати «самовираження», вміння презентації партнерові власної інтерпретації своєї особистості.

Висновки. Таким чином, проаналізувавши існуючі в психологічній літературі моделі комунікативних здібностей фахівців різних сфер діяльності, ми описали власну модель комунікативних здібностей студента - філолога, що детермінуватиме побудову розвивальної програми з метою розвитку таких здібностей у майбутнього фахівця-філолога.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бенедиктов Б.А. Психология овладения вторым языком / Б.А.Бенедиктов // Психологический журнал. – 1982. - № 3. – С.55-68.
2. Коваленко А.Б. Психология розуміння творчих задач: дис. ... доктора психол. наук зі спец. 19.00.01 – загальна психологія, історія психології / А.Б. Коваленко. – К., 2000. – 395с.
3. Якимчук Ю.В. Психологічні особливості інтенсифікації розвитку комунікативних здібностей майбутніх фахівців міжнародних відносин: Дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07/ Якимчук Ю.В. – Хмельницький, 2008. – 221 с.

Резюме. В статті досліджені особливості моделі комунікативних способностей студента-філолога.

Ключевые слова: модель комунікативних способностей, комунікативная деятельность.

Summary. Features of the model of communicative abilities of student – philologist are examined in the article.

УДК 159.923.-057.19

О.В.РУДЮК

ФЕНОМЕН ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ДЕТЕРМІНАЦІЇ ПЕРЕЖИВАННЯ БЕЗРОБІТНИМИ ПРОФЕСІЙНИХ КРИЗ

Резюме. Статтю присвячено аналізу концептуальних підходів до розуміння сутності феномену ідентичності як психологічної основи і механізму детермінації конструктивного переживання професійної кризи у молодих безробітних. Показано роль професійної ідентичності у процесах особистісної інтеграції і підтримання почуття суб'єктивної психологічної рівноваги в ситуації їх професійного виключення.

Ключові слова: професійна криза, професійна ідентичність, переживання професійної кризи, безробіття.

Постановка проблеми. Буття людини відбувається в багатокомпетентній і складно організованій реальності, яка має суб'єктивну і об'єктивну складові. Вступаючи у взаємодію із соціумом, людина потрапляє в реальність, основою якої виступає сім'я і предметне середовище. З часом межі організованої реальності розширюються, одним з основних її компонентів стає загальноосвітня, згодом професійна школа, а в подальшому сфера професійної діяльності. Ці компоненти буття людини виступають об'єктивними культурно-історичними та соціально-економічними умовами розвитку особистості і забезпечують основу для формування її суб'єктивно-психологічного змісту, соціального та персонального ідентифікаційного простору.

В складні періоди суспільного розвитку різні компоненти зовнішніх умов мають різну динаміку і трансформуються в різному темпі, наприклад, радикальні зміни вітчизняного ринку праці і академічний консерватизм системи освіти, швидкі темпи інформатизації сучасного суспільства і низькі темпи зміни програм підготовки спеціалістів, що, в свою чергу, закономірно впливає на традиційні, культурно-історичні особливості розвитку особистості, детермінує характер і динаміку її професійного становлення. Особливо випукло проявляється цей дисбаланс в ситуації тотального безробіття, коли непродумана політика підготовки молодих фахівців неліквідних спеціальностей призводить до появи величезної армії молодих безробітних.

Професійна школа повільно реагує на зміну ситуації на ринку робочої сили, наслідком чого є підготовка не спеціалістів, а потенційних безробітних. Ситуація поглиблюється тим, що володіючи оптимумом фізичної енергії, прагненням до швидкої самореалізації, самоствердження, молоді спеціалісти із-за відсутності необхідного професійного і соціального досвіду виявляються „зайвими” на сучасному ринку праці. Це, в свою чергу, формує „сприятливе” середовище для появи цілої низки проблем соціального і психологічного характеру: духовної і професійно-кваліфікаційної деградації частини молоді, що виражається у депрофесіоналізації, відчуженні у формі девіацій, утриманських настанов, професійному маргіналізмі, неконструктивному переживанні професійних криз.

Невизначеність соціально-професійного вибору, низькі стартові можливості професійної мобільності, негарантований характер зайнятості – все це в комплексі провокує появу ризиків і загроз не лише для особистісної безпеки молоді людини на рівні її індивідуального функціонування, але і ставить під загрозу перспективу розвитку держави взагалі. У зв'язку з цим актуалізується потреба в ефективних механізмах і технологіях їх нівелювання, перш за все, на суб'єктивному, особистісному рівні. Розуміння психологічних умов і закономірностей конструктивного переживання негативних соціально-психологічних наслідків безробіття неможливе без концептуальної розробки релевантних даному феномену психологічних понять. На нашу думку, психологічною категорією, здатною охопити увесь феноменологічний простір даної проблеми, виступає поняття *професійної ідентичності*, концептуальний потенціал якого здатний забезпечити реконструкцію не лише суб'єктивно-психологічного простору безробітних в ситуації професійного виключення, але і пояснити психологічні закономірності конструктивного переживання його негативних наслідків. Таким чином, **метою**

ЗМІСТ

Передмова

- Максименко С.Д. Теоретико-методологічні проблеми психології особистості
- Вірна Ж.П. Аксиологічний проєкт як чинник формування соціальної зрілості жінки
- Гошовський Я.О., Гошовська Д.Т. Генетично-психологічна парадигма вивчення особистісної ідентичності педагога
- Коваленко А.Б. Особливості застосування методів активного навчання у ВНЗ
- Литвиненко С.А. Використання воркшопів у фаховій підготовці майбутніх психологів
- Павелків Р.В. Аналіз проблеми ідентичності як психологічного феномену
- Петренко О.Б. Специфіка формування професійної гендерної компетентності майбутнього вчителя.
- Сергієнко В.П., Войтович І.П., Войтович О.П. Психолого-педагогічні особливості реалізації компетентісного підходу при комп'ютерній підтримці вивчення фахових дисциплін у ВНЗ
- Ямницький В.М. Здатність до саморегуляції як основа професіоналізації спеціаліста
- Артемова О.І. Розкриття креативного потенціалу студентів вищих навчальних закладів
- Бабак К. В. Особливості психологічного супроводу професійного розвитку студентів в умовах навчання у педагогічному коледжі
- Безлюдна В.І. Готовність молоді до побудови конструктивних зв'язків з родиною
- Бойчук В.М. Розвиток тізнавального інтересу у процесі підготовки майбутнього вчителя
- Бричок С.Б. Інтерактивні методи формування творчого потенціалу особистості майбутнього педагога у процесі вузівського навчання
- Бучко В.Б. Значення взаємозв'язку студента з групою в контексті свободи Е. Фромма
- Главінська О.Д., Савуляк В.О., Емпатія як складова професійної компетентності педагога
- Головань М.С. Компетентісний підхід як методологічна основа вищої професійної освіти
- Грицюк І.М. Соціальні орієнтації як аксіологічне утворення професійного становлення майбутнього соціального працівника
- Дарманська І.М. Розвиток управлінської компетентності майбутніх керівників навчальних закладів (професійно-функціональний компонент)
- Демянюк О.Б. Особливості становлення та типологія образу світу у студентів: теоретичний аналіз проблеми
- Джеджеря К.В. Професійно-педагогічне спілкування як проблема професіоналізації молодих викладачів вищих навчальних закладів
- Дружиніна І.А. Професійна ідентичність майбутніх психологів як умова їх професійного зростання
- Кириченко Н.А. Свідомий вибір як чинник формування професійної ідентичності у юнацькому віці
- Корчакова Н.В. Прогностична функція особистісного само сприйняття як основа професійного розвитку студента
- Кулаков Р.С. Психологічні особливості становлення професійної ідентичності особистості
- Лук'яник Л.В. Психолого-педагогічні засади підготовки майбутніх учителів до формування лінгвоукраїнознавчої компетенції школярів
- Маргітич К.С. Формування національної самосвідомості угромовної студентської молоді в Закарпатському угорському інституті імені Ференца Ракоці ІІ
- Михальчук Н.О. Смысл як відображення індивідуального образу світу студентів в діяльності з читання літературних творів
- Михальчук Н.О., Івашкевич Е. З. Психологічні умови ефективного засвоєння студентами іноземної мови
- Михальчук Н.О., Хупавцева Н.О. Аргументативний дискурс як механізм оволодіння студентами іноземною мовою
- Мудрик А.Б. Зміст професійної компетентності фахівця та психологічні особливості її формування у процесі вузівського навчання
- Мушкевич М.І. Психологічний супровід сім'ї з проблемними дітьми
- Ногачевська І.О. Інтерпретація художнього тексту як спосіб вдосконалення лінгвістичної освіти студента філолога
- Остапівський О.І. Взаємообумовленість професійної ідентичності та економічної свідомості студентської молоді
- Пивоварчук Т.О. Модель комунікативних здібностей студента –філолога
- Рудюк О.В. Феномен професійної ідентичності у детермінації переживання безробітними професійних криз
- Самолук А.В. Психологічне підґрунтя професійного становлення студентів-філологів
- Созонок О.С. Детермінанти розвитку психологічної культури майбутніх вчителів початкової школи
- Співак Л.М., Піонтковська Д.В. Стан вивчення проблеми національної ідентичності студентської молоді у вітчизняній психологічній науці
- Сторож О.В. Типологія творчої соціалізації особистості
- Турчина Л.І. Психосоціальний аналіз професійного самовизначення обдарованої молоді
- Фелоренко Р.П. Диструктивний вплив алкоголезалежних сімей у становленні особистості сучасного студента
- Філоненко М.М. Системний аналіз особистісного становлення майбутнього лікаря
- Хлівна О.М. Психологічна специфіка формування професійно значущих якостей майбутнього медичного працівника у вищому навчальному закладі
- Шевчук Ю. С. Подружнн сумісність сучасних сімейних пар: теоретичний аспект
- Шкарлатюк К.І. Завдання та методи тренінгу професійного самофутурування студентської молоді
- Яцюк Н.О. Роль студентського самоврядування у професійному становленні майбутніх психологів
- Ящук І.П. Формування соціальної компетентності молоді в умовах вищого навчального закладу

Доробки молодих науковців

- Бельська І.В. Особливості розуміння гендерної ідентифікації у підлітковому віці
- Богдюк М.О. Роль Інтернету у навчальній діяльності студентів
- Бурко Л.В. Психологічні аспекти діяльності фармацевта
- Вовкодавєць А.В. Вплив рівня емоційної стійкості особистості студентів на результативність їх навчальної діяльності

- [Вознюк Ю.С.](#), Психологічні механізми самоствердження юнаків
- [Волошин М.М., Назарець Л.М.](#), Аналіз взаємозв'язку тривожності та навчальної успішності студентів
- [Герман І.П.](#), Соціальний статус як чинник виникнення міжособистісних конфліктів у юнацькому віці
- [Дзюбак О.В., Назарець Л.М.](#), Психологічний аналіз професійної самореалізації студентів
- [Клубок Ю.О.](#), Самостійність як соціально-психологічний феномен
- [Корнійчук В.В.](#), Розвиток міжособистісних відносин у молодшому шкільному віці
- [Кузьмік Т.О.](#), Психологічні особливості ставлення жінок до своєї зовнішності
- [Курдибаха О.](#), Особливості формування гендерної ідентичності підлітків у спілкуванні з однолітками
- [Луцик Г.О.](#), Особливості підготовки майбутніх психологів до роботи з неповнолітніми правопорушниками
- [Мазурець В.Ю.](#), Вплив стресу на розвиток психосоматичних захворювань у підлітків
- [Марчук В.С.](#), Психологічні особливості життєвих домагань майбутніх психологів
- [Мороз Т.Т.](#), Причини виникнення і перспективи попередження підліткової важковихованості
- [Навозняк Л.Л.](#), Формування професійної компетентності майбутніх вчителів початкових класів засобами фольклору
- [Нестерук Л.В.](#), Взаємозв'язок статусних характеристик підлітків та їх схильності до узалежнень
- [Окач В.М.](#), Психологічний аналіз причин формування девіантної поведінки підлітків
- [Петренко С.В., Шахрайчук М.Й.](#), Автоматична інформаційна система управління навчальним процесом і розвиток професійної компетентності магістрантів
- [Родзяк М.М.](#), Психологічний аналіз емоційних переживань вагітних жінок
- [Солтис Г.М.](#), Психологічні особливості мотивації студентів до навчальної діяльності
- [Талайчук Т.М.](#), Психологічні особливості впливу реклами на свідомість людини
- [Усик В.С.](#), Вплив партнерських пологів на особливості психологічного клімату сім'ї
- [Целюк Л.Т.](#), Когнітивно-стильові особливості розуміння тексту студентами – філологами
- [Яблонська М.М.](#), Сучасна реклама та її вплив на розвиток учнів початкової школи
- [Відомості про авторів](#)*